

Arbetsmiljöundersökningen

1998

AM0602

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Arbetsmarknad

A.2 Statistikområde

Arbetssskador

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Ja

A.4 Beställare

Myndighet/organisation: [Arbetsmiljöverket](#) (AV)

Kontaktperson: [Elisabet Broberg](#)

Telefon: 08-7309565

Telefax: 08-7309843

e-post: elisabet.broberg@av.se

A.5 Producent

[Arbetsmiljöverket](#) (AV) svarar för analyser och kommentarer i rapporten medan

[Statistiska Centralbyrån](#) är teknisk producent.

Myndighet/organisation: [Arbetsmiljöverket](#) (AV)

Kontaktperson: [Henrik Nordin](#)

Telefon: 08-7309573

Telefax: 08-7309843

e-post: henrik.nordin@av.se

Myndighet/organisation: [Statistiska Centralbyrån](#) (SCB)

Kontaktperson: [Madeleine Bastin](#)

Telefon: 08-50694654

Telefax: 08-50694916

e-post: madeleine.bastin@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Enligt lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF) är alla förvärvsarbetande försäkrade för arbetsskada. För personer som fullgör tjänst i totalförsvaret, liksom häktade på kriminalvårdsanstalt, intagna på vårdanstalt etc. gäller lagen om statligt personskadeskydd (LSP).

När en skada inträffat är arbetsgivare eller motsvarande skyldig att göra en anmälan till försäkringskassan enligt förordning om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd(1977:284).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100).

Uppgifterna är skyddade enligt 7 kap 8 § sekretesslagen (SFS 1980:100). Mikrodata som gör identifikation av objekt möjlig lämnas inte ut.

Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande. På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (1995:606) och förordningen (1995:1060) om vissa personregister för officiell statistik.

A.8 Gallringsföreskrifter

Ingen gallring av mikrodata görs.

A.9 EU-reglering

Sverige är skyldig att redovisa uppgifter om arbetsolyckor med mer än 3 sjukfrånvarodagar och arbetssjukdomar enligt särskild lista till [Eurostat](#). Uppgifterna är baserade på Arbetarskyddsstyrelsens Informationssystem om arbetsskador.

A.10 Syfte och historik

Statistiken baseras på anmälningar av arbetsskador som görs till försäkringskassan. Anmälningarna kodas och dataregistreras vid Yrkesinspektionen och Arbetarskyddsstyrelsen och anmälningarna finns i Informationssystemet om Arbetsskador (ISA). Syftet med ISA är att skapa underlag för arbetarskyddets förebyggande arbete.

Officiell statistik över olycksfall i arbetet har funnits sedan 1906. Från och med 1918 fick riksförsäkringsanstalten (sedermera riksförsäkringsverket) ansvaret för statistiken. Denna publicerades från och med år 1955 i serien Sveriges officiella statistik (SOS) under benämningen "Yrkesskador år xx".

Statistiken hade två syften. Dels var den underlag för försäkringsavgifterna (som skulle motsvara riskerna i de olika arbetena), dels låg den till grund för åtgärder att minska antalet olycksfall.

1971 ersattes de graderade avgifterna med en enhetlig avgift. Den 1 juli 1977 upphörde lagen om yrkesskadeförsäkring att gälla och lagen om arbetsskadeförsäkring trädde i kraft. Yrkesskadestatistikens sista redovisningsperiod var därför januari–juni 1977.

Under tiden 1972–1976 arbetade en utredning med yrkesskadestatistikens utformning. Som ett resultat av utredningens förslag (SOU 1976:17) beslöt statsmakterna att Arbetarskyddsstyrelsen med utgångspunkt i det s k informationssystemet om arbetsskador (ISA) skulle sammanställa statistik över arbetsskador, som inträffat under år 1979 och senare. Arbetet skulle ske i samarbete med Statistiska centralbyrån. Riksförsäkringsverkets ansvar för arbetsskadestatistiken omfattar därför endast tiden juli 1977–december 1978.

Den 1 juli 1994 blev Arbetarskyddsstyrelsen (ASS) statistikansvarig för den officiella statistiken inom arbetsmiljöområdet. Produktionen av statistiken utförs på uppdrag av ASS vid SCB:s program för arbetsmiljöstatistik.

A.11 Statistikanvändning

Arbetskyddsstyrelsen: Underlag för prioriteringar i föreskriftsarbetet och för uppföljning av effekter av utfärdade föreskrifter och andra arbetsmiljöåtgärder.

Yrkesinspektionen: Underlag vid planering och prioritering av verksamheten, underlag vid inspektion samt för att följa effekter av vidtagna åtgärder.

Arbetsmarknadsdepartementet, arbetsmarknadens parter och branschorganisationer, arbetslivs- och arbetsmarknadsforskare, företagshälsovården, massmedia: Underlag för prioritering av olika arbetsinsatser och för att besvara specifika frågeställningar kring olika risker i arbetsmiljön samt för information.

A.12 Uppläggning och genomförande

Grundmaterialet för statistiken är de uppgifter som lämnas på arbetsskadeanmälan. Den innehåller uppgifter om den skadade och dennes yrke, yrkesställning och arbetssituation samt om personskadans art och omfattning. Vidare finns uppgifter om var och när skadan inträffade samt vid vilket företag och arbetsställe den skadade är anställd. Slutligen finns en fri beskrivning av hur det gick till när skadan inträffade och vilka maskiner, redskap, material som inverkade på händelseförloppet.

Anmälan om arbetsskada skall göras till allmän försäkringskassa om skadan har medfört eller kan antagas medföra rätt till sjukvårdsersättning eller sjukpenning från den allmänna försäkringen eller arbetsskadeförsäkringen. Anmälan skall även göras om skadan har medfört eller kan antas medföra rätt till rehabiliteringsersättning från den allmänna försäkringen eller sjuklön enligt lagen om sjuklön. Anmälan skall även göras om skadan har föranlett eller kan antagas föranleda sveda och värk, lyte eller annat stadigvarande men.

Försäkringskassan skickar en kopia av arbetsskadeanmälan till Yrkesinspektionen.

På Yrkesinspektionen granskas och kompletteras anmälningarna. Är anmälningarna ofullständigt ifyllda, tas kontakt med arbetsgivaren för att få ytterligare information. Därefter sorteras, kodas och dataregistreras anmälningarna. För skador som bedöms som arbetssjukdomar kodas och dataregistreras de administrativa delarna innan de skickas till Arbetskyddsstyrelsen för fullständig kodning och dataregistrering. Kodnings- och registreringsarbetet består dels i att registrera redan förkryssade uppgifter från arbetsskadeanmälan, dels att klassificera klartext till olika koder. Detta görs t.ex. för yrkesuppgifter samt för den fria beskrivningen av arbetsskadan.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Några förändringar som berör anmälningsförfarande och ersättning vid arbetsskada har ej beslutats. Ett nytt system för registrering arbetsskadorna håller dock på att tas fram och väntas vara klart att användas för anmälningarna avseende år 2001. Även blanketten som används för anmälan om arbetsskada håller på att ses över.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

En målstorhet som undersöks är antal anmälda arbetsskador i förhållande till en rad olika bakgrundsvariabler som t ex typ av skada, kön, ålder, näringsgren och yrke. Anmälningarna ställs även i relation till antalet förvärvsarbetande inom olika kategorier. Vidare studeras svårigheten i form av antal sjukskrivningsdagar för de rapporterade skadorna.

1.1.1 Objekt och population

Materialet som i första hand undersöks är arbetstagare och egenföretagare. Vissa uppgifter ges även för studerande samt värnpliktiga och andra personer som omfattas av lagen om statligt personskadeskydd, t ex internier.

Statistiken omfattar arbetsskador och dessa indelas i

Arbetsolycksfall - olycksfall som inträffat på arbetsplatsen eller på annan plats, där den skadade vistats i eller för arbetet

Färdolycksfall - olycksfall som inträffat under den dagliga färden till eller från arbetet.

Arbetssjukdomar – arbetsskador som uppkommit genom annan skadlig inverkan än olycksfall t ex belastningsskador, allergier och hörselskador

1.1.2 Variabler

I den officiella arbetsskadestatistiken redovisas endast delar av den information som finns registrerad för arbetsskadorna. Sammanlagt registreras uppgifter om drygt 80 variabler. Registreringen bygger huvudsakligen på de uppgifter som lämnas i arbetsskadeanmälan som görs till försäkringskassan.

De variabler som ingår i registret redovisas i förteckningen nedan. I förteckningen anges vilka variabler som bara finns för arbetsolyckor (O) respektive arbetssjukdomar (S). Om sådan markering saknas betyder det att variabeln finns för båda typerna av arbetsskador. För färdolycksfallen registreras bara ett fåtal uppgifter, t ex personnummer och skadedatum.

Uppgifter om skadan

<u>Variabel</u> <>	<u>Beskrivning</u> <>
SKATYP <>	Typ av skada <>
ANMDAT (S) <>	Anmälningsår och –månad <>
AR <>	Skadeår<>
SKADAT <>	Skadedatum <>
DODDAT <>	Dödsfallsdatum<>

Uppgifter om arbetsgivare/arbetsställe

<u>Variabel</u> <>	<u>Beskrivning</u> <>
DISTR <>	Yrkesinspektionsdistrikt (YI)<>
KOMMUN <>	Kommun där arbetsstället är beläget<>
ARBANST <>	Antal anställda på arbetsstället (slutlig)<>
SNI1 <>	Näringsgrenskod för arbetsstället i ABAS (NACE)<>

NGR <> Näringsgrenskod för arbetsstället i SARA (NACE)<>

Uppgifter om den skadade

Variabel <> Beskrivning<>

ALDER <> Ålder<>

KON <> Kön<>

YRKE <> Yrkeskod f r o m 1997 (SSYK)<>

YRKSTL <> Yrkesställning<>

Skadans omfattning och svårighet

Variabel <> Beskrivning<>

KRPDEL <> Skadad kroppsdel (huvudsaklig) <>

SKADAN (O) <> Skadans art (huvudsaklig)<>

DIAGGR (S) <> Diagnosgrupp<>

SKAFO <> Personskadans troliga följd (klasser)<>

ANTSJD <> Antalet sjukfrånvarodagar<>

Skadeförlopp

Variabel <> Beskrivning<>

HAND (O) <> Händelsebeskrivning i kodform<>

HHAND (O) <> Typ av händelse i kodform (tidigare klassificering)<>

HYF (O) <> Yttre faktor enligt särskild kodförteckning<>

ORSAK (S) <> Misstänkt orsak<>

YF11-YF22 (S) <> Yttre faktorer enligt särskild kodförteckning <>

Övrig information

Variabel <> Beskrivning<>

BEVSJT <> Bevakning av sjuktid<>

Från och med 1993 görs branschredovisningen enligt standard för svensk näringsgrensindelning från 1992 (SNI92). Denna indelning har utarbetats och fastställts av SCB och har som bas EU:s reviderade näringsgrensstandard (NACE Rev.1). Grupperingarna av näringsgren i denna publikation följer i stort den som används av ÅRSYS.

Uppgifter om **näringsgren** på arbetsställenivå för skadedrabbade företag och myndigheter hämtas maskinellt från Statistiska centralbyråns (SCB) centrala företagsregister (CFAR).

Yrkeskodning för skador som inträffat åren 1990-1996 följer den indelning som använts vid folk- och bostadsräkningen 1990, dvs Nordisk yrkesklassificering (NYK83). Denna klassificering bygger i princip på "International Standard Classifications of Occupations" (ISCO). Fr o m 1997 kodas yrke enligt "Standard för svensk yrkesklassificering" (SSYK) som bygger på den internationella yrkesstandarden ISCO-88. För skador som inträffat under 1992 och senare registreras yrkesuppgifter även i form av fritext.

Uppgiften om antal **förvärvsarbetande** fördelat på kön, ålder och bransch har hämtats från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken för 1997 (Rams97) som sammanställts av SCB.

Genom **yrkesställning** anges vilken grupp den skadade tillhör. Man skiljer på anställd personal, dvs arbetare och tjänstemän, egenföretagare (med och utan anställd personal), uppdragstagare, studerande eller lärlingar samt värnpliktiga och övriga försäkrade enligt LSP. Till kategorin arbetstagare räknas förutom anställda även studerande, beredskapsarbetare och uppdragstagare. Kategorin förvärvsarbetande omfattar förutom arbetstagare även egenföretagare.

Samtliga arbetsolycksfall har grovt klassificerats efter **skadad kroppsdel** och **skadans art**.

Arbetssjukdomsfallen har indelats efter **misstänkt orsak**, d v s en grov indelning efter vad som orsakat sjukdomen, t ex belastning, buller, vibrationer, kemiska ämnen, organisatoriska eller sociala faktorer. Dessutom registreras eventuella läkardiagnoser enligt Socialstyrelsens klassifikation av sjukdomar och hälsoproblem 1997. Klassifikationen är en svensk version av International Classification of Diseases (ICD10).

Sjuktidens längd har angetts med hjälp av antalet sjukfrånvarodagar, dvs det antal dagar för vilka sjukpenning eller sjuklön har utgått. Dagar med $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ sjukfrånvaro har summerats till antal hela dagar.

De **dödsfall** som redovisats avser dels personer som avlidit i direkt anslutning till arbetsolyckan, dels personer som avlidit vid senare tidpunkt enligt uppgift som erhållits i efterhand av försäkringskassorna.

Händelse

I arbetsskadestatistiken avseende arbetsolycksfall presenteras en indelning efter såväl händelse som huvudsaklig yttre faktor. Med yttre faktor menas maskiner, redskap, material, ämnen etc. Indelningen i händelse resp yttre faktor bygger på ILOs rekommendationer för olycksfallsstatistik. För varje olycksfall har en händelse valts ut som den som huvudsakligen orsakat skadan. Till denna händelse kopplas den yttre faktor som främst medverkat i eller inverkat på det uppkomna skadeförloppet.

1.1.3 Statistiska mått

De statistiska mått som används är **antal fall**, **medeltal sjukdagar** och **relativa frekvenser**. Arbetsskaderisken inom olika näringsgrenar eller för andra grupper anges i arbetsskadestatistiken genom att antalet skadefall ställs i relation till antalet förvärvsarbetande eller i vissa fall antal arbetstagare. Den relativa frekvensen (antal fall per 1 000 förvärvsarbetande) inom t ex en näringsgren är ett medelvärde över arbetare, tjänstemän och egenföretagare.

Den **relativa frekvensen** ($r_f = \text{antal fall per } 1000 \text{ förvärvsarbetande}$) för en viss kategori (i), t ex viss åldersgrupp, beräknas på följande sätt;

$$r_{fi} = (a_i / s_i) * 1000 ;$$

där

a_i = antal anmälda fall i kategori i och

s_i = antal förvärvsarbetande i kategori i

Vidare redovisas det genomsnittliga antalet sjukdagar per fall samt det absoluta antalet dödsfall.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Bland de uppgifter som redovisas är fördelningen av arbetsskadorna efter kön och ålder. Vidare presenteras uppgifter om händelser och yttre faktorer för arbetsolycksfall och misstänkta orsaker för arbetssjukdomar. I statistiken ges en omfattande beskrivning av arbetsskadornas fördelning efter näringsgren. Även vissa uppgifter om arbetsskadornas fördelning på yrke ges. Statistiken belyser även skadornas svårighet i form av sjukfrånvaro och dödsfall.

De vanligaste indelningarna i statistiken är efter:

- kön, näringsgren och händelser/misstänkta orsaker
- kön, yrke och händelser
- kön och ålder

1.1.5 Referenstider

Statistiken beskriver uppgifter om arbetsolycksfall som inträffat under det aktuella året samt arbetssjukdomar anmälda under aktuellt år. Vidare redovisas utvecklingen på övergripande nivå, i första hand under de senaste 10 åren.

1.2 Fullständighet

Statistiken beskriver ett inflöde av arbetsskadeanmälningar, d v s för att en skada skall ingå i statistiken krävs att en anmälan gjorts till försäkringskassan. Registreringen av arbetsskadorna i ISA följer i huvudsak de anmälningsrutiner och arbetsskadebegrepp som anges i Lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF) respektive Lagen om statligt personskadeskydd (LSP), se vidare p 2.2.2.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Registeruppgifternas kvalitet beror av dels registrets täckningsgrad, d v s hur stor del av den "verkliga" förekomsten av arbetsskador som anmäls och därmed ingår i registret, dels kvaliteten hos de enskilda uppgifterna. Täckningsgraden beror i sin tur på såväl formella avgränsningar som bortfall av arbetsskador som ej anmälts m. m.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Statistiken är en totalundersökning i den meningen att den bygger på alla inkomna anmälningar bland de som omfattas av anmälningskyldigheten.

2.2.2 Ramtäckning

Registreringen av arbetsskador följer i huvudsak anmälningsrutiner och arbetsskadebegrepp i Lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF) samt Lagen om statligt personskadeskydd (LSP). Detta innebär i korthet att

- skadan skall omfattas av arbetsskadebegreppet enligt lagen om arbetsskadeförsäkring (LAF)
- den skadade skall tillhöra sådan personkrets som omfattas av LAF och lagen om statligt personskadeskydd (LSP)
- skadan skall ha medfört minst en dags sjukfrånvaro (gäller dock inte tandskador, akut psykisk reaktion, akut hörselskada eller arbetssjukdomar).

Detta innebär att vissa skadefall som inträffat i arbetet ej ingår i den

statistiska redovisningen. Det gäller främst lindrigare olycksfall utan sjukskrivning. Andra typer av arbetsrelaterade skadefall som utesluts är skador under arbete som ej utgör förvärvsarbete, skada på tredje person samt smittsamma sjukdomar utöver vissa som angivits i smittokungörelsen.

Å andra sidan ingår i arbetsskadebegreppet vissa skador där sambandet till arbetet kan ifrågasättas. Detta gäller t ex skador som uppkommit i samband med lek, idrott eller dylikt. Dessa utgör dock beträffande arbetsolycksfallen mindre än två procent och är då i flertalet fall skador under tjänsteutövande bland t ex barnstugepersonal, lärare eller brandmän. Eventuella tveksamma fall har således försumbar inverkan i statistiskt hänseende.

Rapporteringsgraden varierar sannolikt mellan olika redovisningsgrupper och även mellan olika typer av arbetsskador. Svårare skador anmäls antagligen i större utsträckning än lindriga skador. Däremot har sjukdomar med långa latenstider (tiden mellan exponering och sjukdom) sannolikt en lägre rapporteringsgrad än de sjukdomar där effekten kan utläsas relativt omgående.

2.2.3 Mätning

Uppgifterna bygger på uppgifter som lämnas i arbetsskadeanmälan.

Kvaliteten på inkommande anmälningar varierar mycket. Dessutom varierar uppgiftskvaliteten kraftigt också mellan de olika uppgifterna på anmälan. Vissa av dessa uppgifter är **obligatoriska** och måste således kompletteras före registrering om underlaget är bristfälligt. Detta gäller t ex uppgift om skadetidpunkt, namn, personnummer, yrke, arbetsgivarens organisationsnummer, näringsgren, län och kommun, skadad kroppsdel, skadans art, skadans följd och händelse.

Ett ytterligare problem är givetvis i vad mån de ifyllda uppgifterna överensstämmer med de verkliga förhållandena. Någon mer ingående undersökning på detta område har ej gjorts. En studie från Arbetsolycksfallsgruppen vid Tekniska högskolan i Stockholm visar att beskrivningen av händelseförloppen i regel överensstämmer med de uppgifter som gått att få fram genom intervjuer (U. Kjellén: Insamling och användning av information om olycksfallsrisker. Resultat av en undersökning av skyddsarbetet på sex företag. Arbetsolycksfallsgruppen, TRITAAOG0012, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholms 1981).

Ett förhållande som bidrar till en försämrad uppgiftskvalitet är den onödigt långa eftersläpning som föreligger mellan tidpunkten för skadan och tidpunkten för anmälan från arbetsgivaren, eftersom denna eftersläpning ofta är en följd av att man dröjt med att utreda skadefallet. Mätningar som utförts visar att den genomsnittliga eftersläpningen är ca 50 dagar per fall.

2.2.4 Svartsbortfall

Objektbortfallet

Objektbortfallet, som avser de skador som formellt sett borde ingå i registret men som inte återfinns där, kan uppstå i två led, nämligen

- Bortfall genom underlåtenhet att göra anmälan (underrapportering)
- Bortfall i den efterföljande hanteringen

Ett rapporteringssystem av denna art är känsligt för förändringar i lagar, sjukförsäkringssystem och för kampanjer av olika slag liksom för kunskapen om systemet på olika områden. Lokalt aktiva fackföreningar kan exempelvis höja anmälningsfrekvensen väsentligt vilket kan ge upphov till konstlade skillnader mellan såväl olika regioner eller branscher som olika

sjukdomstyper.

Ett exempel på hur statistiken kan påverkas är den överenskommelse från mars 1984 mellan arbetsmarknadens parter om att personer med godkända asbestbetingade lungsäcksförtjockningar (pleura plauqe) med visandedag under perioden 1/2 1974 - 5/6 1985 kunde erhålla en ersättning på 10 000 kronor. Denna överenskommelse resulterade i en drastisk ökning av anmälda pleura plauqe. 1983 förekom 624 fall av pleura plauqe medan det ingår 2 200 sådana fall för 1984 och 2 900 fall för 1985. Därefter avtar dessa anmälningar och för 1997 förekom mindre än 100 fall.

I praktiken visar det sig även vara svårt att dra enhetliga gränser mellan olycksfall och sjukdom vid klassificeringen av de inkomna arbetsskadeanmälningarna. Detta problem är särskilt markant i fråga om belastningsskador. För belastningsskadorna gäller att gränsen mellan olycksfallsskador och förslitningsskador är flytande. En skada som anses ha uppkommit vid ett tungt lyft till följd av överbelastning av kroppsdel, kan mycket väl vara orsakad av flera års tungt arbete. Det är bara en tillfällighet att den visar sig just i samband med det aktuella lyftet. Regeln vid registrering i ISA är att belastningsskador klassificeras som olycksfall då någon akut och i viss mån oförutsedd händelse inträffat som bidragit till skadan eller att skadan kan hänföras till ett bestämt tillfälle. Gradvis tilltagande besvär klassificeras som arbetssjukdom.

Någon rikstäckande studie av objektbortfallet över alla branscher har inte gjorts. Däremot finns några mindre studier från olika områden genomförda, fyra av äldre datum och två aktuella.

Arbetsolycksfallsgruppen vid Tekniska högskolan har gjort intervjuundersökningar på större företag inom olika branscher 1979-1980 och därvid fått fram att mellan 5 procent och 8 procent av arbetsskadorna i de undersökta företagen ej har anmälts.

En undersökning har gjorts i Falköpings kommun av Hälsovårdsenheten vid Skaraborgs läns landsting 1978 och 1979. (L. Schelp m fl: Olycksfall i Falköpings kommun år 1978. Hälsovårdsenheten rapport 13, Skövde 1980). Jämförelse har gjorts mellan arbetsolycksfall som anmälts till Försäkringskassan och som registrerats på sjukhus och akutmottagningar i kommunen. Kommunen har dock en stor landsbygd med många egenföretagare. Dessa började omfattas av försäkringssystemet först i juli 1977 vilket innebär att kunskap om arbetsskadeförsäkringen inte kan antas ha varit väl spridd under undersökningsåren. En stor del av egenföretagarna har även karensdagar i sin försäkring, vilket innebär att skador med kortare sjukskrivningstid inte skall anmälas. Bortfallet i den senare undersökningen ligger mellan 30-50 procent och egenföretagarna är överrepresenterade i bortfallsgruppen.

Skador med sjukskrivning som klassificerats som arbetsolycksfall och som behandlats vid Umeå regionsjukhus under perioden 1 april 1985 - 30 mars 1986 har jämförts med ISA. (A.M. Backlund m.fl: Arbetsolycksfallens lokala epidemiologi Tre sätt att mäta arbetsskadeproblemet; IPSO Factum 12; Institutet för Personssäkerhet och Olycksfallsforskning, Stockholm 1988). Av skadorna återfanns 77 procent i ISA.

Av de 23 procent som i Umeåstudien ej återfanns i ISA har knappt en tredjedel vid intervju uppgett att man gjort arbetsskadeanmälan. Övriga uppgav att anmälan ej gjorts eller var osäker om så var fallet. Grupper som var överrepresenterade i bortfallet var värnpliktiga, lärare och lokalvårdare samt personer sysselsatta inom kontor, affär, restaurang, hotell, trävaruindustri och jordbruk. Hög anmälningsbenägenhet hade poliser, brandmän, chaufförer och lagerarbetare samt anställda inom bygg- och massaindustri. Inom vården och stålindustrin hade samtliga anmälts till ISA.

Av ögonskadorna, som ofta hade kort sjukskrivningstid, saknades över

hälften medan större delen av frakturer och brännskadorna fanns i ISA. De äldsta och yngsta hade lägre andel anmälda skador än de medelålders. Någon skillnad mellan män och kvinnor fanns inte.

För Motala kommun har en matchning gjorts mellan ISA och arbetsolycksfall med sjukskrivning som registrerats vid besök på någon av kommunens vårdcentraler eller akutmottagningar under perioden 1 oktober 1983 - 30 september 1984. Denna studie visade att 92 procent av arbetsolycksfallen återfanns i ISA. I ISA-registret fanns dessutom ett betydande antal fall som inte återfanns i sjukvårdsmaterialet.

I en kombinerad enkät och intervjustudie har 1 045 lant- eller skogsbrukare som drabbats av olycksfall under 1987 intervjuats. (R. Hansson m.fl: Undersökning av olycksfallen i jord- och skogsbruket 1987; Lantbrukshälsan, Arbetarskyddsstyrelsen, SCB; Stockholm 1990). Av de intervjuade uppger 68 procent av de med jordbruksolycksfall som lett till minst en dags sjukskrivning och 50 procent av de med skogsolycksfall (med minst en dags sjukskrivning) att skadan anmäls till Försäkringskassan som arbetsskada. Andelen anmälda fall till Försäkringskassan är relaterad till sjukskrivningstidens längd. De fall som leder till högst en veckas sjukskrivning har en anmälningsfrekvens på 50 respektive 47 procent medan de som leder till över en månads sjukskrivning har en anmälningsfrekvens på 82 respektive 58 procent för jordbruks- respektive skogsolycksfallen. Studien visar även på att det finns åtskilliga fall i ISA som inte fångades upp i den aktuella studien.

För 1990 har en jämförande studie gjorts mellan ISA och SCB:s undersökning Arbetsorsakade besvär, som utförs som en tilläggsstudie till arbetskraftsundersökningarna, AKU (Arbetsskador och arbetsorsakade besvär. En jämförande studie över två statistikprodukter, Bakgrundsfakta till arbetsmarknads- och utbildningsstatistiken 1994:5, SCB, Stockholm 1994). En viktig skillnad som påpekas är att det är olika saker som mäts i de olika studierna. ISA mäter ett inflöde av anmälningar, och en skada registreras enbart en gång. SCB:s undersökning mäter beståndet av personer som haft besvär under ett år. Det är dels en gradskillnad mellan besvär och arbetsskada, dels kan den eventuella skadan vara anmäld många år tidigare till ISA, fastän personen fortfarande uppger besvär i SCB:s undersökning om Arbetsorsakade besvär.

Nivåerna är således inte jämförbara, däremot visar studien att det är stor skillnad mellan olika redovisningsgrupper. Man fann, dels att alla arbetsskador inte anmäldes, dels att det fanns ett administrativt bortfall. Med administrativt bortfall menas sådana skador som i intervjun uppges vara anmälda men som saknas i ISA. Det administrativa bortfallet skattades till drygt 20 procent.

Registreringsgraden i ISA, d.v.s. den slutliga andelen som anmäls och registrerats i ISA, av de som uppgett sig ha arbetsorsakade besvär varierar stort mellan olika redovisningsgrupper. Registreringsgraden är:

- högre för arbetsolyckor än för arbetssjukdomar
- högre för fall med lång sjukskrivningstid än för fall med kort
- högre för Kalmar och Västmanlands län
- lägre för Stockholms län
- högre för jord- och skogsbruk och tillverkningsindustri
- lägre för banker och försäkringsinstitut, handel och restaurang samt offentlig sektor
- högre för enskild sektor

- lägre för statlig sektor
- högre för anställda i företag med 200-499 anställda

En uppföljning av studien från 1990 har genomförts. Denna studie har omfattat besvärsundersökningarna för åren 1995-1997, medan skadorna i ISA gällt åren 1994-1996. De preliminära resultat som föreligger bekräftar till stor del de resultat man fann i den föregående studien. Enligt den senaste studien uppgår registreringsgraden för totalmaterialet till drygt 20 procent, d.v.s. en femtedel av de som uppgett besvär återfanns i materialet över arbetsskadeanmälningar. Registreringsgraden var avsevärt högre för arbetsolycksfall (46 procent) än för besvär av andra orsaker i arbetet (12 procent). Registreringsgraden har ökat för arbetsolyckorna sedan 1990 då den låg på 39 procent, medan den halverats för arbetssjukdomarna under motsvarande period. Av de besvär som uppgetts vara anmälda som arbetsskador i den senaste undersökningen, återfanns ca hälften i ISA-registret (67 procent av arbetsolyckorna och 40 procent av arbetssjukdomarna).

Liksom vid den tidigare jämförelsen observerades stora skillnader i registreringsgrad mellan olika redovisningsgrupper. Mellan länen förekommer fortfarande betydande skillnader, men det är delvis en annan ordning mellan länen jämfört med vad man observerade i den tidigare studien. Vidare är registreringsgraden avsevärt högre för skador som inneburit sjukskrivning än de utan frånvaro. Allra högst är registreringsgraden för skador med lång sjukskrivning.

Några generella slutsatser bör knappast dras utifrån de genomförda jämförande undersökningarna. Nämnas bör att Försäkringskassan har en nyckelroll för infordrandet av arbetsskadeanmälningar. Enligt Riksförsäkringsverkets bedömning kommer många anmälningar in först efter påstötning från Försäkringskassans sida.

Sedan den 1 januari 1992 betalar arbetsgivaren sjuklön för alla sjukfall med högst 14 dagars sjukfrånvaro. Bland många arbetsgivare råder sannolikt en osäkerhet huruvida arbetsskador inom sjuklöneperioden skall anmälas. När det gäller sjuklönefallen erhåller Försäkringskassan normalt inte heller några sjukintyg och har därmed liten möjlighet att följa upp arbetsskadorna. Införandet av sjuklöneperiod har förmodligen inneburit att arbetsskador med kort sjukfrånvaro inte omfattas av statistiken i samma omfattning som tidigare. Från och med 1997 utökades sjuklöneperioden till 28 dagar, men minskades åter till 14 dagar den 1/4 1998.

Från och med 1996 års skador genomförs en förbättrad uppföljning vad gäller de olycksfall som vid anmälan uppges inte leda till sjukfrånvaro, och där heller inga senare rapporter om frånvaro kommer in. De fall som vid en sambearbetning med Riksförsäkringsverkets sjuklöneaviserings- och sjukpenningregister trots detta visar sig ha lett till sjukfrånvaro registreras i sin helhet. Därmed har ca 2 000 arbetsolycksfall tillkommit för både 1996 och 1997, vilket motsvarar ungefär sex procent vardera året.

Partiellt bortfall

Vissa av uppgifterna är obligatoriska och måste således kompletteras före registrering om underlaget är bristfälligt. Detta gäller t.ex. uppgift om skadetidpunkt, namn, personnummer, yrke, arbetsgivarens organisationsnummer, näringsgren, län och kommun, skadad kroppsdel, skadans art, skadans följd och händelse. Det partiella bortfallet avseende arbetsolyckornas och arbetssjukdomarnas icke obligatoriska uppgifter illustreras nedan för några variabler. Samtliga variabler som redovisas nedan ingår dock inte i den officiella statistiken.

Uppgift Andel svar i procent

	Arbets- Olyckor	Arbets- sjukdomar
Löneform	92	91
Erfarenhet	88	86
År i yrket	75	80
Övriga faktorer som kan ha medverkat till skadan	27	31
Åtgärder för att förhindra att skadan upprepas	22	12
Diagnos		47

2.2.5 Bearbetning

Uppgifterna i arbetsskadeanmälan kodas och dataregistreras med hjälp av ett särskilt inmatningsformulär vid Yrkesinspektionen och Arbetarskyddsstyrelsen i Informationssystemet om arbetsskador (ISA). Från ISA görs ett uttag av datafiler som används av SCB för framkörning av tabeller samt vid ASS för analyser och kommentarskrivning.

2.2.6 Modellantaganden

Inga modellantaganden görs.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Inga osäkerhetsmått redovisas.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Statistiken har publicerats årligen sedan 1979.

3.2 Framställningstid

Framställningen av själva publikationen tog drygt 2 månader. Inkodningen av datamaterialet är ej inräknat i denna tid.

3.3 Punktlighet

Statistiken utkom enligt tidplan i oktober 1999.

4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Statistiken har publicerats med i huvudsak samma innehåll och metodik sedan 1979. Kodningssystemet genomgick en mer genomgripande förändring fr.o.m.1992, vilket kan göra det svårt att på detaljnivå erhålla total jämförbarhet för hela perioden. Även klassificeringarna för diagnos (1990 och 1997), yrke (1990 och 1997) samt näringsgren (1993) har ändrats, vilket har sin grund i att motsvarande internationella klassifikationer ändrats. Dessa förändringar i klassificeringarna gör att man inte alltid får jämförbarhet för alla år.

För jämförbarhet över tiden är det också viktigt att anmälningsbenägenheten inte förändrats. Under åren 1992-93 genomfördes vissa förändringar i försäkringssystemet, vilket medfört att siffrorna för 1992 och senare inte är helt jämförbara med tidigare år.1992 infördes en sjuklöneperiod på 14 dagar under vilken arbetsgivaren betalar lön vid sjukdom. Förändringen har sannolikt

inneburit att arbetsskador med kort sjukskrivningstid inte rapporteras i samma utsträckning som tidigare. Den 1 april 1993 infördes en karensdag i sjukförsäkringen. Det kan ha ytterligare minskat anmälningsbenägenheten för kortare sjukskrivningar.

Nya regler vad gäller kompensation för arbetssjukdomar gäller sedan 1993. De nya reglerna innebär att det ställs betydligt högre krav för att en skada skall godkännas som arbetsskada, vilket minskar motivet för den enskilde personen att anmäla arbetssjukdom.

För skador som inträffat före 1/1 1993 fanns dock en övergångsbestämmelse i arbetsskadeförsäkringen som gjorde att bedömningen kunde göras enligt de tidigare mer generösare reglerna. En förutsättning var att anmälan gjordes före 1/7 1993. Intensiva kampanjer under våren 1993 från bl. a fackligt håll medförde att extremt många arbetssjukdomar anmäldes. Detta gör att de uppgifter om arbetssjukdomar som publiceras för 1993 inte är jämförbara med tidigare eller senare år. Fr.o.m. 1/7 1993 har även arbetsskadesjukpenningen tagits bort. Denna förändring innebär att arbetsskador inte leder till någon högre ekonomisk ersättning än annan ohälsa, såvida inte skadan medfört bestående men (livränta). Borttagandet av arbetsskadesjukpenningen bidrar också till att minska benägenheten att anmäla arbetsskador.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Någon helt motsvarande statistik finns inte. SCB har dock sedan 1991 presenterat undersökningar i serien Statistiska meddelande avseende arbetsorsakade besvär. Medan ISA mäter beståndet av nya skador, mäter SCB:s undersökningar beståndet av både äldre och nya arbetsorsakade besvär under ett år.

Arbetsskador som rapporteras till Arbetsmarknadsförsäkringar (AMF) registreras och ingår i Trygghetsförsäkringens informationssystem om arbetsskador (TSI). Detta system innehåller arbetsskador med över sju sjukskrivningsdagar. Detaljerad kodning görs dock huvudsakligen bara för fall med över 30 dagars sjukfrånvaro samt för dödsfall och om skadan lett till invaliditet.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

SCB har sedan 1989 löpande gjort undersökningar om olika arbetsmiljöfaktorer. Resultatet från dessa undersökningar publiceras i serien Statistiska meddelanden AM68. Genom att studera resultaten från arbetsmiljöundersökningarna kan man studera i vilken utsträckning en kraftig exponering för olika arbetsmiljöfaktorer ger en hög frekvens av anmälda arbetsskador.

Vid studier av anmälda arbetsskador är det också viktigt att kunna ställa resultaten i relation till utseendet på den förvärvsarbetande befolkningen, t ex fördelningen med avseende på kön, ålder, bransch och region. Uppgifterna från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) liksom den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) är där med viktiga komplement till arbetsskadestatistiken.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken produceras årligen i form av ett SM. Motsvarande publikationer finns sedan 1979. Publikationen finns även upplagd på internet i pdf-format (<http://www.av.se>) under rubriken "Statistik".

5.2 Presentation

Presentation framgår av SM.

5.3 Dokumentation

I publikationen finns en närmare presentation av Informationssystemet om Arbetssskador. Vidare kan information om statistiken och systemet erhållas från Statistikenheten vid Arbetsmiljöverket (se p 5.5 nedan).

5.4 Tillgång till primärmaterial

Arbetskyddsstyrelsen utför på beställning specialbearbetningar av primärmaterial. Enskilda forskare eller andra intressenter kan även erhålla avidentifierade uppgifter på lämpligt datamedia. Specialbearbetningarna görs till självkostnadspris.

5.5 Upplýsningstjänster

Vid frågor om statistiken kontakta [Henrik Nordin](#) vid AV, telefon 08-7309573, telefax 08-7309843, e-post henrik.nordin@av.se eller på Statistikenhetens jourtelefon 08-7309049.

Annat statistik avseende arbetssskador och arbetsmiljö finns även på Arbetamijöverkets hemsida (<http://www.av.se>) under rubriken "Statistik".